

Medievolt, ruta medieval pels parcs del Garraf, Olèrdola i el Foix

Miguel Ángel Izquierdo

Resum

Es tracta d'un projecte que té com a objectiu principal la posada en valor, la recuperació i la protecció del patrimoni medieval d'aquests espais.

Un altre objectiu d'aquest projecte és promoure la participació, la implicació i el benestar de la població local. L'ampli àmbit territorial que abasta i les necessitats derivades de l'activitat afavoriran la implicació d'un bon grup d'empreses turístiques i de serveis logístics. En aquest sentit, tot i que trobem restes medievals a tots els municipis que conformen aquests parcs, hem intentat en la mesura del possible que la nostra proposta transcorri pels municipis menys afavorits, pobles d'interior que tenen una major part de la població activa desenvolupant el seu treball fora d'aquests. És a dir, aquells que menys teixit empresarial tenen.

Paraules clau

Desenvolupament sostenible, ecoturisme, senderisme, patrimoni cultural, promoció econòmica, història, literatura

Resumen

Medievolt, ruta medieval por los parques de El Garraf, Olèrdola y El Foix

Se trata de un proyecto que tiene como objetivo principal la puesta en valor, la recuperación y la protección del patrimonio medieval de estos espacios.

Otro objetivo de este proyecto es promover la participación, la implicación y el bienestar de la población local. El amplio ámbito territorial que abarca y las necesidades derivadas de la actividad favorecerán la implicación de un importante grupo de empresas turísticas y de servicios logísticos.

En este sentido, aunque encontramos restos medievales en todos los municipios que conforman estos parques, hemos intentado en la medida de lo posible que nuestra propuesta transcurra por los municipios menos favorecidos, pueblos de interior que tienen una mayor parte de la población activa desarrollando su trabajo fuera de los mismos. Es decir, aquellos que menor tejido empresarial tienen.

Palabras clave

Desarrollo sostenible, ecoturismo, senderismo, patrimonio cultural, promoción económica, historia, literatura

Abstract

Medievolt, a mediaeval tour of Garraf, Olèrdola and Foix Parks

The main aim of this project is to reappraise, recover and protect the mediaeval heritage of these parks.

The project also seeks to promote the participation, involvement and welfare of the local population. The large geographical area it covers and the needs created by the activity it entails will encourage a considerable number of tourism and logistics services companies to take part. Although there are mediaeval remains in all the municipalities that make up the parks, we have made an effort to focus our proposed tour as far as possible on the least favoured municipalities: towns located away from the coast in which most of the active population work elsewhere, i.e., those with least entrepreneurial fabric.

Keywords

Sustainable development, ecotourism, walking, cultural heritage, economic promotion, history, literature

Abdul Al-Mirar

Aquesta és la transcripció exacta del treball que ha fet Daniel Miñano Valero, l'autor/investigador de la llegenda que acompanyarà els visitants durant tot l'itinerari cultural que us presentem a continuació. Els usuaris d'aquests serveis turístics trobaran cada dia, sobre la tauleta de nit, l'exemplar d'un capítol. Al final del recorregut, la darrera nit, hauran descobert els misteris que envolten la vida d'Abdul Al-Mirar.

«Nuestro camino recorrerá los pasos últimos de Abdul Al-Mirar (Abdul, el del Mar); personaje propio del folclore de la costa catalana, cuyas leyendas aún pronuncian algunos habitantes de la región. Debemos admitir que los testimonios escritos directos hallados son muy escasos; así que la recreación de la vida y de la muerte de Abdul supone, en realidad, un ejercicio de elucubración histórica y literaria.

»Abdul Al-Mirar llegaría a la península hacia 1403, dos siglos después de que su religión fuera expulsada a la fuerza. Investigando archivos es imposible conocer el lugar de origen de Abdul; según algunos era propio de Túnez, otros dicen que vivió en Venecia gran parte de su vida, unos pocos aceptan el poético testimonio de los pescadores catalanes de entonces, y consideran que es inútil darle más rodeos al asunto: Abdul había sido parido por el mar. Lo que parece ser cierto es que Abdul partió como polizón desde algunas de las ciudades donde amarró *La Fille-Mère*, barco mercante que recorría todos los puertos del Mediterráneo. El resto de su pasado es una incógnita infranqueable.

»Según parece, siempre informados por diversas y vagas fuentes de la época, el viejo musulmán fue descubierto en su travesía como polizón; y, tal y como mandaban las leyes de sus ancestros, los marineros lo arrojaron al mar, atado de pies y de manos, condenándolo a la tumba de los peces. Durante la jornada siguiente a la ejecución de la pena, una tormenta embraveció las aguas del Mediterráneo; algún marinero musulmán debió culpar a Alá y al enojo de éste por haber acabado con uno de sus fieles. Corrió por la cubierta el rumor de pólvora de que estaban destinados a morir, culpables de asesinar a aquel viejo polizón. Algunos se arrojaron al mar, murieron. Otros se agarraron con fuerza a los mástiles y las sogas, que parecían pequeños juguetes para esos vientos colosales que alzaban el barco a tres metros del mar, y arrancaban dientes y uñas a los marineros. Finalmente, la embarcación se desgarró en astillas, todos murieron, excepto tres moribundos supervivientes que fueron mecidos por la resaca hasta arenas catalanas; y esos vivieron, tan sólo, hasta hacer entender a los pescadores de la playa lo que había sucedido con Abdul, y sus consecuencias. Cuando esos tres últimos muertos vaciaron el mar que habían acumulado en

el estómago, el Mediterráneo volvió a alcanzar su altura habitual. Tres meses más tarde, llegaba a esa misma costa de Castelldefels Abdul Al-Mirar, aún atado de pies y manos pero bien vivo, arrastrándose con fuerza en busca de agua dulce. O así lo explica la leyenda.

»La edad de Abdul el día que llegó a Castelldefels está poco determinada; la mayoría de versiones hablan de un hombre mayor, a pocos años de la ancianidad; pero la cifra exacta puede variar en algún lustro; una única versión, incluso, describe a un Abdul joven, que maduraría ya en nuestras tierras. En cualquiera de los casos, es admitido por cualquiera de las formas de la leyenda, que la persona de Abdul Al-Mirar llegó a alcanzar fama en todos los lugares de la península, y también en tierras africanas, debido a las circunstancias de su muerte, fechada en 1415, cuando él superaba el medio siglo de vida.

»La superstición que acompañó la aparición de Abdul pronto convenció a los lugareños. Soldados, terratenientes y aristócratas no tardaron en conocerla. Según todos, el extranjero estaba protegido por alguna mano divina, o diabólica: quien intentara matarlo se condenaría a una vida de desgracias; a él, mano homicida, y a toda su descendencia.

»Esas voces dotaron a Abdul Al-Mirar de una inmunidad célebre, citada en varios cantares de la baja edad media española. Se dice que podía caminar por un campo de batalla sin que espada enemiga osara rozarlo. Soldados rasos y paladines expertos prefirieron morir bajo sus desnudas manos musulmanas (ya que hasta el día de su muerte nunca había empuñado arma), antes que condenar a sus familias a la pobreza y la desgracia. Su sola presencia casi garantizaba la victoria de los suyos; resistiendo asedios que perdían en número de tres soldados a uno. Su mayor aliado, durante los años que vivió en las comarcas del Garraf, fue el célebre Senyor de Penyafort (Pere de Crebeyno?); noble de carácter justo y magnánimo cuyos logros y fortunas, según la leyenda, se debieron precisamente a la amistad que trabó con Abdul Al-Mirar; caminan-

do juntos, a la cabeza de sus soldados, en cada escenario de batalla.

»Los últimos pasos de Abdul, esos que nosotros caminaremos huella a huella, lo llevaron a los pies de su buen amigo; habiéndolos iniciado varias semanas antes, en el castillo de Castelldefels; donde había estado encarcelado Abdul Al-Mirar bajo las manos de Ludovico Pío (?), enemigo acérrimo del Senyor de Penyafort.»

Presentació

Justificació i antecedents

Els parcs del Garraf, Olèrdola i el Foix estan a cavall de les comarques del Baix Llobregat, l'Alt Penedès i el Garraf i ocupen una superfície al voltant de les 15.000 hectàrees. Limiten al nord i a l'oest amb la depressió del Penedès; al sud, amb la mar Mediterrània i la plana de Vilanova i la Geltrú, i a l'est, amb la part baixa del riu Llobregat.

L'origen càrstic del massís que abasta els tres espais protegits ha donat lloc a importants formacions geològiques com avencs i coves, fondos i barrancs, rasclers i dolines, que junt amb una molt variada fauna i una vegetació més pròpia del nord d'Àfrica que de la costa central de Catalunya varen promoure l'interès polític i social per la seva protecció. El Pla especial de protecció del Garraf va ser aprovat el novembre de 1986 pel Ple de la Diputació de Barcelona i per la Comissió Provincial d'Urbanisme el febrer del 1987. El 2001 el Parc del Garraf s'amplia fins al municipi de Vilanova i la Geltrú. D'aquesta manera enllaça físicament amb Olèrdola i el Foix. El 1992 s'aprova el Pla especial del Parc d'Olèrdola i una posterior ampliació el 1997. El 1993 s'aprova la protecció del Foix (a www.diba.cat podeu trobar el text normatiu d'aquests parcs).

Els textos normatius d'aquests espais protegits fan referència al patrimoni històric i a la seva conservació, però és ben cert que les dificultats pressupostàries han fet que no s'hi destinin recursos i que els propietaris tampoc no en demanin amb aquesta finalitat sinó amb d'altres de més bàsiques. Així ens trobem amb estats de conservació del més variat: des de l'impecable estat del castell de Castellet o del castell de Penyafort (ambdós al Parc del Foix) fins al lamentable estat del castell vell d'Olivella, propietat de la Diputació de Barcelona des de fa uns anys, o del castell d'Eramprunyà (Gavà) de propietat privada (?).

Objectius

El que ens proposem amb aquest projecte és desenvolupar mitjançant la pràctica del senderisme una posada en valor d'aquest important patrimoni històric, concretament de les restes i conjunts medievals. Creiem que aquesta iniciativa podria posar en alerta propietaris i institucions per dur a terme programes de conservació i restauració i potser per afegir-hi serveis al públic.

Així mateix, des del punt de vista de la sostenibilitat, mentre promovem la conservació de patrimoni, intentarem implicar el major nombre d'empreses locals en aquesta proposta i d'aquesta manera estimular el desenvolupament econòmic de la població.

En aquest sentit, tot i que trobem restes medievals a tots els municipis que conformen aquests parcs, hem intentat en la mesura del possible que la nostra proposta transcorri pels municipis menys afavorits, pobles d'interior que tenen una major part de la població activa desenvolupant el seu treball fora del seus nuclis. És a dir, aquells que menys teixit empresarial tenen. Tot i així, per donar coherència i disponibilitat de transport públic, el nostre recorregut comença a Castelldefels (Baix Llobregat).

Hem desenvolupat el recorregut entre aquesta població del Parc del Garraf i Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès), població del Parc del Foix, un recorregut d'est a oest pel vessant nord del Garraf, que travessa de nord a sud el Parc d'Olèrdola i que creua el Parc del Foix, primer d'est a oest i després de sud-oest a nord-oest.

Els municipis pels quals transcorre aquest itinerari són:

Castelldefels i Gavà,
Begues,
Olesa de Bonesvalls,
Olivella,
Avinyonet del Penedès,
Olèrdola,
Canyelles,
Castellet i la Gornal i
Santa Margarida i els Monjos

A la pàgina web de la Diputació de Barcelona es poden trobar unes fitxes econòmiques que demostren la necessitat de llocs de treball d'alguns d'aquests municipis.

Descripció de la ruta

La ruta s'ha planificat en sis etapes d'entre 10 i 20 quilòmetres, pensades per fer-les a peu. La distància i els desnivells pensem que són superables per persones en estat físic normal en un temps d'entre 4 i 8 hores. Amb això ens proposem recórrer les diferents etapes als matins i deixar les tardes per descansar o fer altres activitats. No descartem que persones físicament més preparades puguin fer la ruta en menys dies.

Per fer la ruta hem triat camins i senders existents, en gran part GR i PR ja senyalitzats; fet que facilitarà l'orientació dels usuaris. No descartem fer servir empreses de guies per acompanyar les persones menys experimentades. Alhora serviran per interpretar millor el paisatge i els monuments visitats. No oblidem que una de les finalitats del projecte és desenvolupar l'economia local i aquesta és una bona possibilitat per promoure la creació de petites empreses de guiatge o d'aprofitar les existents.

1a etapa: Castelldefels - Begues

La ruta comença al castell de Castelldefels (1100-1110?). Es tracta d'un conjunt recentment rehabilitat de propietat municipal.

Un cop visitats i comentats, si escau, els exteriors del castell de Castelldefels, prendrem la carretera que porta cap a la Sentiu, urbanització gavanenca situada als límits del Parc del Garraf. Des d'aquí prendrem un sender que puja cap a l'ermita de Bruguers, situada al peu del segon castell de la nostra ruta. Un corriol senyalitzat (GR 92) ens porta fins a Eramprunyà (s. IX-XIV).

El nostre camí continua amb direcció a Begues pel GR 92-3. El GR 92 mediterrani se'n va cap a la Morella, cercant la costa. Després de la pujada des de Castelldefels fins a Eramprunyà, acostar-nos al poble resultarà més senzill. Hauréu recorregut una mica més d'11 quilòmetres. L'allotjament que es proposa és a l'Hotelet. Els menjars es poden fer allà mateix o triar un dels bons llocs de què disposa el municipi.

Mapa 1. Àmbit geogràfic dels tres parcs que conformen la ruta Medieval.

2a etapa: Begues - Olesa de Bonesvalls

La segona etapa ens portarà des de Begues fins a Olesa de Bonesvalls. En primer lloc, en sortir de Begues trepitjarem l'antic camí ral i passarem pel pou de glaç. És molt curiós com en una zona tan calorosa a l'estiu, s'hi poden trobar llocs tan frescos com aquest. El camí puja pel vessant amb direcció sud fins a trobar-se de nou amb el GR 92-3, sender que havíem deixat en l'anterior etapa per endinsar-nos en el poble de Begues. No el deixarem fins a arribar al puig de la Mola (532 m), un bon mirador sobre les muntanyes del Garraf. Després de gaudir de les bones vistes, tornarem una mica enrere per baixar amb direcció nord cap a l'Hospital d'Olesa.

Al mateix barri de l'Hospital tenim l'únic allotjament del poble, can Bicicleta. Haurem recorregut quasi 16 quilòmetres. El descans és del tot merescut. Tot i així, a la tarda, sense esforç, es pot visitar l'exposició sobre l'espeleologia al Centre Cívic i les caves Tutusaus. Els àpats estan ben assegurats en aquest petit poble.

3a etapa: Olesa de Bonesvalls - L'Arboçar

Sortirem d'Olesa cap al sud per cercar el GR 5. Aturada obligada és l'avenc de l'Esquerrà, la cavitat subterrània més fonda del massís amb prop de 230 metres. A l'estiu residència de ratpenats i lloc habitual per a la pràctica de l'espeleologia. No deixarem el sender GR 5 fins poc abans d'arribar a can Grau, on girarem a la dreta per baixar cap al pou Tancat. Seguirem aquest fondo fins a trobar el Barret del Rector, un fals dolmen. Aquí girem a la dreta i un petit pendent ens acosta a uns antics safareigs, a la dreta, i al castell vell d'Olivella, un conjunt enrunat compost per una capella romànica dedicada primer a Sant Fèlix i més tard a Sant Feliu, l'antiga casa del rector, de construcció més recent, i les restes del castell.

Passat el coll, el camí baixa cap al mas Vendrell, ja al terme d'Avinyonet. Després dels conreus que s'eixamplen cap a la vall, girem a la dreta per un estret camí. Passats uns revolts se'ns apareix majestuós el conjunt de Santa Susanna.

A Santa Susanna retrobem el GR 92-3 i el seguim fins al proper lloc de descans: l'Arboçar, nucli pedani d'Avinyonet del Penedès. En

aquest mateix nucli disposem d'un allotjament rural. El municipi té una gran oferta, tant d'allotjaments com de llocs per fer un bon dinar. Així mateix, ofereix molts llocs per visitar. Caldrà veure si després de més de 17 quilòmetres restaran forces per voltar per una població tan dispersa.

4a etapa: L'Arboçar - Canyelles

En aquesta quarta etapa ens desplaçarem fins a Canyelles després de travessar el Parc d'Olèrdola. Seguirem el GR 92-3. Passat el puig d'en Papiol, albirem els contraforts del castell d'Olèrdola. Baixem fins a la riera de Vilafranca, la travessem i pugem cap al cim fortificat.

El conjunt monumental d'Olèrdola requereix força temps per ser visitat. És per això que el recorregut d'aquesta etapa finalitzarà a Canyelles, població molt propera que conforma juntament amb Olèrdola el parc del mateix nom.

Canyelles té un conjunt històric molt ben conservat i un nucli antic molt atractiu. Potser, si tenim en compte el temps que pot portar la visita a Olèrdola, millor deixar Canyelles per a la tarda.

Només ens quedarà un bon sopar i agafar forces per a l'endemà. En aquesta etapa, malgrat haver fet només 10,8 quilòmetres, les llargues visites hauran fet estralls en el cos dels caminants.

5a etapa: Canyelles - Castellet i la Gornal

Sortirem de Canyelles amb direcció nord per reprendre el GR 92-3 que havíem deixat en sortir del Parc d'Olèrdola. L'agafem amb direcció sud-oest tot seguint la carena que fa de límit del parc. Ja dins del Parc del Foix, agafarem un fondo que ens portarà fins a Torrelletes, nucli que pertany a Castellet i la Gornal. Aquí creuarem la carretera per, més tard, girar cap al sud. Un cop creuada altra vegada la carretera, arribarem a Castellet.

Aquesta etapa, la cinquena, acaba a Castellet. Haurem recorregut 12,8 quilòmetres, gairebé tots en baixada. La jornada potser no haurà estat tan dura com les anteriors. Tot i així, Castellet no disposa d'allotjament, el que ens obligarà a cercar una solució. La casa rural més propera la tenim a 8,3 km, el mas Pigot.

6a etapa: Castellet i la Gornal - Sta. Margarida i els Monjos

Arribem a la darrera etapa de la ruta medieval, la que ens portarà des del magnífic castell de Castellet fins a un altre també molt ben conservat, el de Penyafort.

Hem arribat al final del recorregut. La darrera etapa ha estat de 13,5 quilòmetres. Sis dies d'esforç que hem de suposar que han estat satisfactoris.

Fitxa tècnica

Denominació del producte: *Medievolt*, ruta medieval dels parcs del Garraf, Olèrdola i el Foix

Localització geogràfica: Espais protegits esmentats, a cavall de les comarques de l'Alt Penedès, el Baix Llobregat i el Garraf

Tipologia del producte: Ecosenderisme cultural, producte específic

Duració de l'activitat: 6 dies

Segment de la demanda: Turisme cultural actiu i senderisme

Tipus de transport: Principalment a peu, tot i que certs desplaçaments complementaris es proposen amb transport públic i/o privat.

El producte pot ser autoguiat, però preferiblement es planteja com a guiat, d'aquesta manera a més d'interpretar millor el *leitmotiv*, es podran fer interpretacions sobre el medi natural.

No és un producte destinat a l'*educació ambiental* però el fet que transcorri per espais naturals protegits amb un valor ecològic important permetrà transmetre als usuaris la importància de la *gestió i la protecció* d'aquests espais.

El nombre de persones el determinarà més la capacitat dels allotjaments que la capacitat personal del guia. S'estima d'entre 8 i 10 persones.

Els recursos principals que motiven el producte són restes medievals, fruit de l'avanç dels cristians, expulsant els sarraïns cap al sud.

Es calcula que les etapes poden durar d'entre 4 i 8 hores, depenent de la forma física i de l'interès pel producte.

Anàlisi de la situació

Informació que cal recopilar

a) Inventari del patrimoni cultural

b) Recerca històrica de cadascun dels monuments

c) Inventari de camins i senders

d) Estudi socioeconòmic de les poblacions implicades

e) Serveis turístics de les poblacions, especialment les de final d'etapa

f) Altres recursos turístics de les poblacions implicades

g) Altres recursos turístics propers

h) Anàlisi DAFO

i) Estudi econòmic del projecte

j) Planificació de la implantació del projecte.

Estudi de casos

El cas més similar, tot i les diferències òbvies com les distàncies, és el camí dels Bons Homes (www.camidelsbonshomes.com). El model de gestió d'aquesta ruta és semblant al que es proposa per a Medievolt.

Proposta de gestió

La Diputació de Barcelona gestiona directament els parcs del Garraf i Olèrdola i de forma consorciada el Parc del Foix. Com a ens que coordina les activitats organitzades que s'hi desenvolupen a l'interior d'aquests espais hauria de tenir un paper impulsor del projecte.

El que hom proposa és la creació d'un grup molt *participatiu* de gestió del producte, com ara el Consell Regulador del Camí dels Bons Homes, que es podria anomenar, per exemple i molt de moda, Club Medievolt: un *grup gestor públic i privat* format per:

La Diputació de Barcelona,
els regidors de Medi Ambient, Promoció Econòmica o Cultura dels ajuntaments,
propietaris i/o *gestors dels monuments* de titularitat privada i/o pública,
representants dels *allotjaments*,
representants dels *restaurants*,
representants d'altres *serveis*.

Un cop constituït el club, s'hauria de formar l'equip de desenvolupament sota la tutela d'un gerent, tècnic en turisme, i es podria treure a concurs públic la gestió dels serveis de *guiatge i transport* (persones i equipatges), essent bàsic el coneixement del territori, les nocions d'història necessàries per *comunicar el producte*, coneixe-

ment d'idiomes (la demanda potencial actual és més aviat estrangera), la disponibilitat de llicències de transport de persones, les assegurances, etc.

Metodologia de treball

Propostes i temporalització

- a) Presentació del projecte davant la Diputació de Barcelona i desenvolupament d'esmenes (2 mesos)
 - b) Presentació del projecte davant els ajuntaments implicats (3 mesos)
 - c) Presentació del projecte davant les potencials empreses de serveis que s'hi veuran implicades (1 mes)
 - d) Creació de l'equip d'implantació del projecte (2 mesos)
 - e) Pla de finançament (1 mes)
 - f) Disseny d'imatge corporativa i pla de publicacions (1 mes)
 - g) Senyalització de la ruta (3 mesos)
 - h) Identificació de les empreses participants mitjançant un distintiu (1 mes)
 - i) Pla de divulgació del projecte (2 mesos)
 - j) Pla de màrqueting (1 mes)
 - k) Comercialització del producte

Podem concloure que el producte podria estar a la venda en uns 18 mesos a partir de la presentació davant la Diputació de Barcelona.

Difusió i activitats

Elements de comunicació

- a) Creació d'una pàgina web, tant per divulgar el producte com per comercialitzar-lo
 - b) Disseny de fullets desplegable promocionals amb fotos i mapes generals
 - c) Fullets de cada etapa
 - d) Assistència a fires de turisme (Agrotur, Fitur, SITC, etc.)
 - e) Marxandatge (adhesius, brúixoles, samarretes, roba tècnica de senderisme, etc.)
 - f) Presentació en congressos i jornades de turisme

Recursos econòmics

Finançament

Hi ha previstes tres línies de finançament del projecte:

1. Aportació econòmica de la Diputació de Barcelona:
 - a) Per a la implantació del projecte
 - b) Amb caràcter anual per al manteniment
2. Aportació dels ajuntaments implicats, també amb caràcter anual
3. Cànon anual de les empreses de serveis turístics implicades, aquelles que es beneficiaran directament del projecte, establert en funció dels beneficis que li pugui reportar o per balanç anual de beneficis.

Resultats

Resultats previstos

Es fa difícil fer una previsió dels resultats però hauríem de ser optimistes, d'una banda, pel fort creixement de la demanda de turisme alternatiu, especialment estranger, i d'altra, perquè és un producte de qualitat que barreja natura i patrimoni cultural amb el valor afegit de la llegenda que hi hem incorporat, un personatge que, si som capaços de divulgar-lo, crearà interessants expectatives en la gent. Hi ha una certa moda en els misteris i l'època medieval. De bon principi hauríem de lluitar per donar a conèixer la ruta i vendre-la als operadors turístics. Les fires i congressos poden ser una bona rampa de llançament.

Conclusions

A la vista de l'anàlisi DAFO de la pàgina 24, podem concloure que tenim força debilitats però cap d'insalvable. Cal aprofitar les fortaleeses amb perseverança per afrontar les amenaces i, evidentment, no deixar de banda les oportunitats que ens ofereix aquest projecte cultural.

Anàlisi DAFO

<i>Debilitats</i>	<i>Amenaces</i>	<i>Fortaleses</i>	<i>Oportunitats</i>
Patrimoni en alguns casos molt degradat.	Degradació a llarg termini de l'entorn natural i patrimonial.	Bon repartiment del patrimoni i algun en molt bon estat.	Despuntament de l'afició al senderisme, especialment estranger.
Manca de serveis d'allotjament i de restauració en alguns municipis.	Facilitat per fer els recorreguts sense comptar amb els serveis de les empreses.	Bona xarxa de camins i senders.	Aprofitar nova modalitat de senderisme: el <i>geocaching</i> (cerca de tresors amb GPS). Els castells i els seus voltants poden esdevenir, amb les degudes precaucions, llocs ideals per a aquest joc d'orientació.
Empreses de guiatge poc consolidades a la zona i sense idiomes.	Intervenció d'empreses alienes a l'entorn (intrusisme).	Suport de la Xarxa de Parcs DiBa?	Cohesió de les petites empreses turístiques d'aquestes comarques.
Manca de control sobre la circulació motoritzada (pocs controls al llarg de l'any).	Circulació al llarg de la ruta de vehicles a motor.	Interès dels ajuntaments?	Associació d'empreses amb finalitats comunes.
Mala fama de l'entorn per pedreres, abocadors, instal·lacions radioelèctriques.	Proliferació de les BTT. També fa nosa als que caminen.	Paisatges força desconeguts malgrat la proximitat a Barcelona i el Baix Llobregat.	Homologació i assessorament FEEC.
Manca d'empreses per transportar equipatges d'un allotjament a l'altre.		Zones de muntanya encara ben conservades, no devastades pels incendis forestals.	Conscienciar la societat sobre el valor patrimonial que amaguen aquestes contrades.
Manca d'empreses per al transport de persones tant de servei públic com privat.		Paisatges insòlits de morfologia càrstica.	Conscienciar les administracions sobre la necessitat de recuperar aquest patrimoni per a les generacions futures.
Dificultats per visitar l'interior d'alguns monuments.		Vegetació i fauna autòctones amb gran valor ecològic.	
Informació molt variada, de vegades incompleta, sobre els monuments. Caldrà contrastar-la i homogeneïtzar-la per a una possible publicació.			